

**Vrijwilligerswerk door Immigranten: Motivaties, Belemmeringen en de Rol van
Ervaringsdeskundigen**

Laura Y. Redeker (5706653)

Master Youth, Education & Society, Universiteit Utrecht

L.Y. Redeker (5706653)

Prof. dr. W.B.T Blom (Universiteit Utrecht)

Dr. B. Romijn (Universiteit Utrecht)

YES07: Thesis (201600407)

Faculteit Sociale Wetenschappen

Dirkje van den Berg (Taal Doet Meer)

Aantal woorden: 7534

21 juni 2021

Samenvatting

Vrijwilligerswerk door immigranten kan vele voordelen hebben voor zowel immigranten als de maatschappij, bijvoorbeeld wat betreft participatie en integratie. Het doel van dit onderzoek was om meer inzicht te krijgen in de motivaties en belemmeringen van immigranten om vrijwilligerswerk te doen. Daarnaast is onderzocht welke rol ervaringsdeskundigen kunnen spelen in de ondersteuning en activering. Via een gemakssteekproef zijn kwalitatieve semigestructureerde interviews afgenomen met 12 respondenten. De steekproef bestond uit immigranten met en zonder vrijwilligerswerkervaring en één professional uit een organisatie die veel met ervaringsdeskundigen werkte. Deze studie toont aan dat immigranten gemotiveerd zijn om vrijwilligerswerk te doen omdat zij op die manier 1) anderen kunnen helpen, 2) kunnen doen wat ze leuk vinden, 3) zichzelf kunnen ontwikkelen, en 4) hun sociaal kapitaal kunnen vergroten. De belangrijkste belemmering bleek dat immigranten niet weten waar zij terecht kunnen om vrijwilligerswerk te doen. Het wordt daarom aanbevolen dat immigranten actief worden gevraagd voor specifieke vrijwilligersfuncties. Verder toont deze studie de waarde van activering en ondersteuning door ervaringsdeskundigen. Belangrijke aspecten van deze activering en ondersteuning blijken 1) gelijkwaardigheid tussen deelnemers, medewerkers en vrijwilligers met en zonder ervaringsdeskundigheid, en 2) aandacht voor de individuele kwaliteiten, competenties en vrijwilligerswerkmogelijkheden van immigranten.

Trefwoorden: vrijwilligerswerk, immigranten, motivaties, belemmeringen, ervaringsdeskundigheid

Abstract

Volunteering by immigrants can be beneficial for themselves as well as society at large, for example, with regards to participation and integration. The aim of this research was to gain

insight into immigrants' motivations and barriers to volunteer. Also, the role that experiential experts could play considering their guidance and activation towards volunteering is investigated. Through a convenience sample, 12 respondents participated in semi-structured interviews. The sample consisted of immigrants with and without volunteering experience, along with one professional from an organisation working with experiential experts. This research shows that immigrants were motivated to volunteer, because this provides them the opportunity to 1) help others, 2) do what they like, 3) develop themselves, and 4) enlarge their social capital. Not knowing how to start volunteering turned out to be their most important barrier. It is therefore recommended that immigrants are actively asked for specific volunteering jobs. Furthermore, it is concluded that experiential experts are useful in guiding and activating immigrants to volunteer. This study shows that important aspects of this guidance and activation are 1) equality between participants, employees and volunteers with and without experiential expertise, and 2) the acknowledgement of immigrants' qualities, competencies and volunteering potential.

Keywords: volunteering, immigrants, motivations, barriers, experiential expertise

Vrijwilligerswerk door Immigranten: Motivaties, Belemmeringen en de Rol van Ervaringsdeskundigen

Op 1 januari 2020 had bijna een kwart van de Nederlandse bevolking een migratieachtergrond (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2020). Immigranten, waar mensen die zich vanuit een ander land blijvend in Nederland vestigen mee worden bedoeld (Van Dale, z.d.), moeten zo snel mogelijk mee kunnen doen in de Nederlandse samenleving, zo stelt onder andere minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Rijksoverheid, 2020). Ook Taal Doet Meer (TDM), een Utrechtse vrijwilligersorganisatie met als doel om Nederlandse Utrechters en van oorsprong anderstalige Utrechters met elkaar te verbinden, streeft hiernaar door verschillende projecten aan te bieden waarin het leren van de Nederlandse taal centraal staat.

TDM signaleert echter in lijn met bevindingen van het CBS (2020) en andere onderzoekers (Bekkers et al., 2020; Van der Werff et al., 2018) dat veel immigranten (nog) niet (volledig) participeren in de Nederlandse samenleving doordat zij bijvoorbeeld onvoldoende zelfredzaam zijn, geen zinvolle dagbesteding hebben en/of zijn werkloos zijn (Van den Enden et al., 2019). Een manier voor immigranten om maatschappelijk actiever te participeren is door vrijwilligerswerk te doen (Wang & Handy, 2014). Vrijwilligerswerk is een fenomeen dat op verschillende manieren en vanuit diverse disciplines is onderzocht. Dit gaat onder andere gepaard met verschillende antwoorden op de vraag wat vrijwilligerswerk is (Hustinx et al., 2010). Huidig onderzoek hanteert de definitie van Cnaan en anderen (1996), die stelt dat vrijwilligerswerk betekent dat iemand handelt uit vrije wil, zonder geldelijke beloning met als doel om anderen op de lange termijn of in een formele setting te helpen. Informele hulp, waar mantelzorg en dienstverlening buiten organisaties om onder vallen, wordt hierbij niet meegerekend.

Er zijn enkele positieve voorbeelden van immigranten die vrijwilligerswerk zijn gaan doen en op deze manier actiever maatschappelijk zijn gaan participeren. Dit leidde ertoe dat TDM de ambitie heeft opgenomen in haar meerjarenplan om meer immigranten hiertoe te activeren en hen hierbij te ondersteunen. Om deze activering en ondersteuning aan te laten sluiten op de behoeften en mogelijkheden van immigranten, heeft huidig onderzoek ten eerste als doel om meer inzicht te krijgen in de motivaties en belemmeringen van immigranten om vrijwilligerswerk te doen. Daarnaast vermoedt TDM dat ervaringsdeskundige immigranten die vrijwilligerswerk doen binnen TDM een voorbeeldfunctie kunnen vervullen en kunnen zorgen voor verbindingen tussen immigranten onderling en met andere vrijwilligers en medewerkers (Taal Doet Meer, 2020). Huidig onderzoek heeft ten tweede als doel om meer

inzicht te krijgen in de rol die ervaringsdeskundigen kunnen spelen bij de activering en ondersteuning van immigranten richting vrijwilligerswerk. Met ervaringsdeskundigen worden in huidige studie immigranten bedoeld die emotionele, sociale of praktische hulp bieden en hun eigen kennis en ervaringen inzetten om personen met vergelijkbare kenmerken of ervaringen te helpen (Bovenberg et al., 2011). Huidig onderzoek zal meer inzicht bieden in de twee genoemde vraagstukken door eerst uiteen te zetten wat hierover in literatuur reeds bekend is. Vervolgens zal de methode van huidig onderzoek worden beschreven, waarna de resultaten en tot slot een discussie zullen volgen.

Motivaties om vrijwilligerswerk te doen

Bij de keuze om al dan niet vrijwilligerswerk te gaan doen spelen motivaties een belangrijke rol (Clary et al., 1996). Uit voorgaande literatuur bleken immigranten ten eerste motivaties te hebben die gaan over het vergroten van *sociaal kapitaal* (Khvorostianov & Remennick, 2016). Met sociaal kapitaal worden de middelen bedoeld die beschikbaar zijn voor individuen en groepen door lidmaatschap van sociale netwerken (Carillo Álvarez & Riera Román, 2017). Putnam (2007) maakte daarbinnen onderscheid tussen enerzijds *bonding social capital*, waarbij sociale netwerken worden uitgebreid met mensen die als “soortgelijk” worden ervaren op basis van een gedeelde sociale identiteit, bijvoorbeeld omdat zij hun etnische achtergrond of ervaringen delen (Handy & Greenspan, 2009). Zo zetten sommige immigranten zich uit solidariteit vrijwillig in voor of samen met andere immigranten om zo het gevoel te hebben dat zij ergens bij horen (Guo, 2014) en om een gemeenschap op te bouwen waarin ze elkaar kunnen helpen en ondersteunen (Jaffe & Sasson, 2014; Khvorostianov & Remennick, 2016; Wilson-Forsberg & Sethi, 2015). Anderzijds onderscheidde Putnam (2007) *bridging social capital*, waarbij sociale netwerken worden uitgebreid met mensen waar (nog) geen sociale identiteit mee wordt gedeeld. Zo ontmoeten immigranten via vrijwilligerswerk ook mensen met andere achtergronden en ervaringen dan hun eigen (Handy & Greenspan, 2009).

Ten tweede blijkt dat immigranten vaak motivaties hebben om vrijwilligerswerk te doen die te maken hebben met *human capital* (Khvorostianov & Remennick, 2016). *Human capital* is vanuit vele diverse perspectieven onderzocht, waardoor de definities verschillen. Binnen huidig onderzoek worden met *human capital* iemands vaardigheden, kennis en ervaringen bedoeld (Garavan et al., 2001). De *human capital theory* suggereert dat zowel individuen als de maatschappij economische voordelen ontleen aan de investering in personen in de vorm van educatie (Becker, 1964). Beredeneerd vanuit deze theorie kan vrijwilligerswerk als educatieve investering worden gezien die de kans op werk en inkomen

vergroot (Sweetland, 1996). In lijn met deze theorie kan het opdoen van relevante werkervaring in een nieuw land om de baankans te vergroten een motivatie zijn voor immigranten om vrijwilligerswerk te doen (Wilson-Forsberg & Sethi, 2015; Xie & Ross, 2012).

Naast motieven die gerelateerd zijn aan het opbouwen van hun eigen sociaal- of menselijk kapitaal, blijken immigranten ook vrijwilligerswerk te doen om op deze manier inhoudelijk uitdagend werk te kunnen verrichten en zo tegemoet te komen aan hun behoefte tot zelfactualisering (Khvorostianov & Remennick, 2016). Zelfactualisering beschreef Maslow (1987) als een menselijke motivatie die gebaseerd is op het verlangen om jezelf te ontplooien, waarbij je ernaar streeft om het voor jou hoogst haalbare te bereiken. Indien immigranten hun kennis en vaardigheden in een eventuele baan vlak na migratie (nog) niet kunnen inzetten en verder ontwikkelen, omdat dit bijvoorbeeld een “survival job” is onder niveau (Schugurensky & Slade, 2008), blijken ze gemotiveerd om dit via vrijwilligerswerk toch te bewerkstelligen (Khvorostianov & Remennick, 2016). Vrijwilligerswerk kan in dit geval ook helpen om opnieuw hun zelfbeeld vorm te geven en een doel en betekenis in het leven te vinden (Slootjes & Kampen, 2017). Verder zijn immigranten gemotiveerd om via vrijwilligerswerk iets terug te doen voor bijvoorbeeld de mensen van wie zij eerst zelf hulp hebben ontvangen, wat in literatuur wordt aangeduid als wederkerig altruïsme (Manatschal, 2015). Het helpen van anderen en daarmee hun eigen leven te verrijken blijkt daarnaast uit onderzoek van Xie en Ross (2012) de meest voorkomende motivatie. Tot slot kunnen geloofsovertuigingen een motief zijn voor immigranten om bijvoorbeeld binnen voor hun bekende religieuze organisaties vrijwilligerswerk te doen (Qvist, 2018).

Belemmeringen om vrijwilligerswerk te doen

Waar het vergroten van sociaal- en menselijk kapitaal motivaties voor immigranten kunnen zijn om vrijwilligerswerk te doen, kan een gebrek aan dit kapitaal eveneens een belemmering vormen. Meerdere onderzoeken concludeerden namelijk dat immigranten vaker vrijwilligerswerk gaan doen als zij reeds toegang hebben tot (informele) sociale netwerken (Aleksynska, 2011; Voicu & Şerban, 2012), lid zijn bij een (religieuze) organisatie (Greenspan et al., 2018; Wang & Handy, 2014) of wanneer het intergenerationeel gebruikelijk is om vrijwilligerswerk over te dragen (Qvist, 2018). Daarnaast blijkt het ontbreken van sociale of taalvaardigheden een belemmering om vrijwilligerswerk te doen (Huot et al., 2020; Khvorostianov & Remennick, 2016; Ruiters & De Graaf, 2006). Ook hangt minder opleiding en (werk)ervaring vaak samen met laagbetaalde banen, wat ervoor kan zorgen dat immigranten lange werkdagen moet maken en er geen tijd is voor vrijwilligerswerk (Jensen,

2008; Wilson-Forsberg & Sethi, 2015). Een gebrek aan tijd blijkt bovendien uit onderzoek van Xie en Ross (2012) de voornaamste reden waarom immigranten geen vrijwilligerswerk doen.

Een andere belemmering om vrijwilligerswerk te doen is dat immigranten negatieve ervaringen kunnen hebben met een participatiecultuur en “vrijwillige” inzet, waardoor zij hier sceptisch tegenover staan (Voicu, 2014). Ook culturele belemmeringen zoals stereotypering en discriminatie vanwege etniciteit, en het gevoel geen volwaardig onderdeel van de samenleving te zijn, kunnen maken dat immigranten geen vrijwilligerswerk willen doen (Jensen, 2008). Ten slotte willen sommige immigranten geen werk verrichten waar enkel de vrijwilligersorganisatie van profiteert terwijl zij zelf geen vorm van tegemoetkoming ontvangen voor hun inzet (Slootjes & Kampen, 2017).

Voordelen vrijwilligerswerk door immigranten

Uit onderzoek blijkt dat vrijwilligerswerk veel positieve uitkomsten voor immigranten met zich meebrengt. Zo beschreven Guo (2014) en Dudley (2007) dat immigranten door vrijwilligerswerk diverse vaardigheden en kennis opdoen die bijdragen aan de integratie, bijvoorbeeld wat betreft taal. Bovendien bouwen immigranten een sociaal netwerk op (Cao et al., 2021), wat positief samenhangt met maatschappelijke participatie bij andere organisaties dan waar immigranten vrijwilligerswerk doen (Sinha et al., 2011). Daarnaast blijken vrijwilligersorganisaties belangrijke plaatsen voor immigranten omdat ze hen kunnen helpen om wegwijs te worden in een nieuwe maatschappij (Guo, 2014; Torres & Serrat, 2019). Ook ervaren sommige immigranten door vrijwilligerswerk minder stress (Cao et al., 2021) en voelen zij zich empowered (Slootjes & Kampen, 2017), bijvoorbeeld omdat zij hierdoor hun intellectuele en spirituele capaciteiten kunnen blijven ontwikkelen (Khvorostianov & Remennick, 2016). Tot slot is ook de maatschappij gebaat bij vrijwilligerswerk door immigranten (Torres & Serrat, 2019). Immigranten kunnen namelijk vrijwillig als sleutelfiguur tussen verschillende gemeenschappen fungeren, doordat zij informatie en tips over bijvoorbeeld gezondheidszorg kunnen delen met groepen die voor organisaties vaak lastig te bereiken zijn (Liu et al., 2017).

Ondersteuning en ervaringsdeskundigheid

Sleutelfiguren die expliciet hun eigen ervaringen en kennis inzetten om anderen in vergelijkbare situaties te helpen kunnen worden gezien als ervaringsdeskundigen (Bovenberg et al., 2011; Castro et al., 2019). Niet alleen kunnen zij van waarde zijn indien groepen lastig te bereiken zijn, maar ook in andere lastige of onzekere situaties blijken ervaringsdeskundigen van grote en onderschatte waarde (Baillergeau & Duyvendak, 2016). Het activeren en

ondersteunen van immigranten met diverse culturele achtergronden kan worden gezien als een dergelijke onzekere of lastige situatie, bijvoorbeeld omdat immigranten uiteenlopende cultuurspecifieke ondersteuningsbehoeftes kunnen hebben (Stewart et al., 2012). Hobbs (2007) wees daarbij op het belang van cultureel responsieve begeleiding om immigranten bij vrijwilligerswerk te betrekken. Onderzoek naar ondersteuners die afkomstig zijn uit dezelfde in-group, zoals *peers* of de *community*, beperkt zich echter veelal tot doelgroepen zoals scholieren (Vickers et al., 2017) en jongeren met een migratieachtergrond (Oberoi, 2016), tot ondersteuning binnen de gezondheidszorg (Castro et al., 2019), of tot ondersteuning die enkel gericht is op het aanleren van een nieuwe taal (Balyasnikova, 2020). Indien onderzoek werd gedaan naar integratie, waarbij wel aandacht was voor vrijwilligerswerk, bestond de ondersteuning uit bijvoorbeeld een buddysysteem tussen vluchtelingen en van oorsprong Duitse vrijwilligers (Stock, 2019) of uit mentoren (Oberoi, 2016). Hoewel alle ondersteuners van waarde bleken te zijn (Stock, 2019), beïnvloedde culturele competenties de kwaliteit van de ondersteuning positief (Oberoi, 2016). Bovendien bleken verschillen, bijvoorbeeld wat betreft hun geloofsovertuiging, klasse, etniciteit en geslacht, te kunnen zorgen voor een vergroting van machtsverschillen en exclusie (Stock, 2019). Voor immigranten lijken daarom mentoren met vergelijkbare achtergronden of ervaringen en die bedreven zijn in beide culturen, geschikte ondersteuners. Zij begrijpen namelijk de cultuur (Oberoi, 2016), de situatie waarin immigranten zitten (Balyasnikova, 2020; Castro et al., 2019), en de eisen die aan hen worden gesteld (Oberoi, 2016). Ook Paloma en anderen (2020) erkennen de waarde van *peer-support* en *peer-mentoring* door ervaringsdeskundige vluchtelingen, aangezien zij vonden dat dit de empowerment vergroot van zowel vluchtelingen die de ondersteuning bieden als ontvangen. Heimo en anderen (2020) concludeerden daarbij dat wederzijds leren, een gevoel van gelijkwaardigheid en weinig hiërarchie kunnen bijdragen aan dit gevoel van empowerment. Gelijkwaardige ondersteuning van personen die de ervaringen van immigranten en hun motivaties en belemmeringen om al dan niet vrijwilligerswerk te gaan doen begrijpen lijkt daarom wenselijk, wat mogelijk het geval is bij ervaringsdeskundigen (Baillergeau & Duyvendak, 2016; Castro et al., 2019).

Huidig onderzoek

Uit positieve ervaringen van TDM en uit literatuur blijkt vrijwilligerswerk door immigranten vele voordelen te kunnen hebben (bijv.: Cao et al., 2021; Guo et al., 2014; Handy & Greenspan, 2009; Jaffe & Sasson, 2014; Torres & Serrat, 2019). Er is bovendien al veel bekend over de motivaties en belemmeringen die immigranten kunnen ervaren om vrijwilligerswerk te gaan doen. Nu signaleert echter zowel TDM als het CBS dat immigranten

aanzienlijk minder vaak vrijwilligerswerk doen dan mensen zonder migratieachtergrond (CBS, 2020). Het is dan ook de vraag in hoeverre de motivaties en belemmeringen die blijken uit literatuur ook gelden in de Utrechtse context voor immigranten die deelnemen aan projecten van TDM, aangezien veel onderzoeken zijn gedaan in Israël-Palestina (bijv.: Khvorostianov & Remennick, 2016) en in Canada (bijv.: Wang & Handy, 2014), waar onder andere de politieke, sociale en culturele context anders is dan in Nederland. Verder is het nog onduidelijk welke rol ervaringsdeskundigen kunnen spelen bij de ondersteuning en activering van immigranten richting vrijwilligerswerk. Hoewel ervaringsdeskundigen waardevolle ondersteuners blijken voor doelgroepen zoals scholieren (Vickers et al., 2017) of met als doel een nieuwe taal te leren (Balyasnikova, 2020), is meer informatie nodig over de ondersteuning die zij kunnen bieden aan Utrechtse immigranten die (nog) niet (volledig) participeren in de samenleving met als doel hen aan te zetten tot vrijwilligerswerk. Huidig onderzoek zal dan ook de volgende onderzoeksvragen beantwoorden: 1) Wat zijn motivaties van immigranten in Utrecht om vrijwilligerswerk te doen en wat weerhoudt hen van het doen van vrijwilligerswerk?; 2) In hoeverre kunnen ervaringsdeskundigen immigranten ondersteunen en activeren richting vrijwilligerswerk, en hoe kan deze ondersteuning en activering het beste vorm krijgen? Antwoorden op deze vragen kunnen TDM helpen bij het bieden van passende ondersteuning, waardoor het waarschijnlijk is dat meer immigranten vrijwilligerswerk zullen doen (Handy & Greenspan, 2009). Hierdoor kan een win-win situatie ontstaan waarin de maatschappij gebaat is bij de inzet van immigranten en immigranten zich op verschillende vlakken kunnen ontwikkelen.

Methode

Respondenten

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden hebben 12 respondenten deelgenomen aan huidig kwalitatief onderzoek. Deze respondenten zijn geworven door middel van een gemakssteekproef. Ten eerste hebben 11 immigranten deelgenomen aan huidig onderzoek, van wie de landen van herkomst India (vier respondenten), Soedan, Irak, Iran, Egypte, Nepal, Kaapverdië en Mexico waren. De respondenten woonden tussen de één en 17 jaar in Nederland (gemiddelde = 7,9 jaar; mediaan = 3 jaar) en waren op het moment van het interview woonachtig in Utrecht. Op het moment van het interview deden vijf respondenten vrijwilligerswerk. Vier deden dit binnen TDM en één immigrant zette zich vrijwillig in bij een andere organisatie waar TDM vaak mee samenwerkt. De vijf respondenten die vrijwilligerswerk deden waren bovendien ervaringsdeskundigen. Om anonimiteit te waarborgen kan niet worden vermeld welke functies deze respondenten

bekleedden. Van de zes respondenten die geen vrijwilligerswerk deden, hebben er drie in het verleden wel vrijwilligerswerk gedaan, van wie twee in het land van herkomst en één in Nederland. Om meer inzicht te krijgen in de tweede onderzoeksvraag, heeft aanvullend op de 11 immigranten één professional uit een andere organisatie die veel met ervaringsdeskundigen werkt deelgenomen aan huidig onderzoek. Ook van deze respondent kunnen vanwege anonimiteit de naam en functie binnen de organisatie niet worden genoemd.

Meetinstrumenten

De motivaties en belemmeringen van immigranten om vrijwilligerswerk te doen en de rol van ervaringsdeskundigen bij de ondersteuning en activering zijn onderzocht door semigestructureerde interviews af te nemen. Er is gebruik gemaakt van een topiclijsten voor enerzijds immigranten, zie Bijlage A, en anderzijds voor de professional uit een organisatie die veel met ervaringsdeskundigen werkt, zie Bijlage B. Deze topiclijsten zorgden ervoor dat alle relevante thema's die uit voorgaande literatuur bleken werden besproken, wat de betrouwbaarheid heeft verhoogd (Boeije, 2010). Bovendien was er ruimte om de volgorde van de thema's aan te passen aan de loop van het gesprek (Baarda & Loonstra, 2020).

De topiclijsten zijn gebaseerd op voorgaand onderzoek, wat bijdraagt aan de validiteit van huidig onderzoek. Gezien het soms lage Nederlandse of Engelse taalniveau van respondenten kwam soms echter de constructvaliditeit in het geding doordat respondenten begrippen onvoldoende begrepen om vragen naar werkelijkheid te beantwoorden. Om de constructvaliditeit toch te waarborgen heeft de onderzoeker verschillende vragen waarmee hetzelfde construct werd uitgevraagd op verschillende momenten gesteld. Van één respondent was bovendien de partner als derde persoon aanwezig om vragen en antwoorden te vertalen als deze niet werden begrepen. Hoewel dit de constructvaliditeit heeft verhoogd, is het mogelijk dat de aanwezigheid van deze partner invloed heeft gehad op de antwoorden van de respondent (Boeije, 2004). Echter, omdat huidig onderzoek voor hun relatie geen gevoelig onderwerp betrof, is het waarschijnlijk dat de aanwezigheid van de partner weinig invloed heeft gehad op de validiteit van de verkregen data (Boeije, 2004).

Motivaties en belemmeringen

Aan immigranten is gevraagd welke motivaties en belemmeringen een rol speelden bij hun keuze om al dan niet vrijwilligerswerk te doen. Naar aanleiding van onderzoek door Khvorostianov en Remennick (2016) zijn in de topiclijst vragen opgenomen over de aanwezigheid van sociaal en menselijk kapitaal, waarbij is gevraagd in hoeverre dit voor respondenten heeft meegespeeld als motivatie of belemmering. Bovendien is op basis van

onderzoek door Jaffe en Sasson (2014) en Jensen (2008) een vraag in de topiclijst opgenomen wat betreft de rol die cultuur speelt bij de keuze om vrijwilligerswerk te doen.

De rol van ervaringsdeskundigen

Om de rol van ervaringsdeskundigen bij de ondersteuning en activering van immigranten richting vrijwilligerswerk te onderzoeken is in de topiclijsten ten eerste een vraag opgenomen over de eventuele waarde van vergelijkbare achtergronden en ervaringen onder immigranten en hun ondersteuners. Deze vraag is opgenomen naar aanleiding van bevindingen van bijvoorbeeld Oberoi (2016) en Stock (2019). Daarnaast is een vraag over het belang van gelijkwaardigheid opgenomen naar aanleiding van onderzoek door Heimo en anderen (2020). Vervolgens is aan respondenten gevraagd wat zij van ondersteuning en activering door ervaringsdeskundigen vinden en hoe dit volgens hen het beste vorm kan krijgen. Omdat over deze concrete vragen geen literatuur beschikbaar was, zijn deze vragen exploratief en niet gebaseerd op uitkomsten uit voorgaand onderzoek.

Procedure

In overleg met medewerkers van TDM is bepaald welke respondenten mogelijk deel konden en wilden nemen aan huidig onderzoek. De selectie is gemaakt op basis van hun ervaringen met vrijwilligerswerk en ervaringsdeskundigheid. De respondenten zijn persoonlijk bereikt via een email of door hen te vragen na afloop van een taalles waar de onderzoeker bij aanwezig was. De interviews zijn online of fysiek afgenomen, afhankelijk van de geldende COVID-19 maatregelen en de gezondheid, voorkeur en taalvaardigheid van respondenten. Fysieke interviews hebben plaatsgevonden in een vertrouwde omgeving, namelijk in het huis van de betreffende respondenten. Online interviews zijn via de videobediens Microsoft Teams afgenomen. Voorafgaand aan ieder interview is via email met de respondenten een informatiebrief en een toestemmingsformulier gedeeld, welke beide zijn getoetst op ethische aspecten door de Facultaire Ethische Toetsingscommissie (FETC). Beide documenten zijn vervolgens mondeling besproken, om er zeker van te zijn dat deze volledig werden begrepen. Respondenten hebben daarna toestemming gegeven door het toestemmingsformulier te ondertekenen. In het geval van een online interview vond de ondertekening plaats via SignRequest. Van alle interviews is een audio-opname gemaakt.

Analyse

De verkregen kwalitatieve data zijn geanalyseerd aan de hand van een analyseplan dat is gebaseerd op de thematische manier van analyseren zoals beschreven door Braun en Clarke (2006). De opgenomen interviews zijn eerst getranscribeerd via www.otranscribe.com, waarna de transcripten zijn gecodeerd in NVivo. Door open, axiaal en selectief te coderen,

werden verschillende concepten en hun onderlinge relatie duidelijk (Boeije, 2010). Codes zijn zowel op deductieve wijze ontstaan vanuit literatuur, als op inductieve wijze op basis van de interviews (Reichertz, 2014).

Resultaten

In deze sectie worden de antwoorden op de onderzoeksvragen besproken. Ten eerste zullen motivaties om vrijwilligerswerk te doen worden toegelicht, waarna belemmeringen die immigranten ervoeren worden beschreven. Vervolgens zal de rol van ervaringsdeskundigen worden toegelicht, waarbij wordt ingegaan op de kenmerken van ervaringsdeskundigheid en ondersteuning en activering door ervaringsdeskundigen richting vrijwilligerswerk.

Motivaties om vrijwilligerswerk te doen

De motivaties om vrijwilligerswerk te gaan doen die respondenten het vaakst noemden zijn om iets te doen wat zij echt leuk vinden en om anderen te helpen. Zo legden drie respondenten uit dat zij door hun vrijwilligerswerk toch nog konden doen wat ze eigenlijk het liefst als betaald werk hadden willen doen. Sommigen deden het vrijwilligerswerk daarom als inhoudelijke aanvulling op hun baan. Wanneer respondenten aangaven dat zij vrijwilligerswerk deden omdat ze graag anderen willen helpen, noemden twee respondenten dat ze graag hun eigen ervaringen en kennis willen overdragen. “I would like to share my knowledge, as much as I know if that benefits anybody. Let's see if I could help” (respondent 11). Meerdere respondenten gaven verder aan dat ze meeleven met mensen die hulp nodig hebben, en hen graag helpen als dat kan.

De mensen, ze komen van oorlog of problemen in hun land, of ze kunnen niet terug naar hun land en hebben nog niet accepteren om een Nederlandse rol. Ik vind het leuk om die mensen te helpen. Ja ik denk dat dat ook moet, ik moet die mensen helpen. Ik voel mee voor die mensen weet je. Ik weet wat die probleem precies is of wat er aan de hand is. (respondent 3)

Verder vertelden enkele respondenten dat ze graag willen bijdragen aan de maatschappij waar ze in leven, waarbij sommigen noemden “iets terug te willen doen” (respondent 4).

Jezelf ontwikkelen bleek ook voor bijna alle respondenten die vrijwilligerswerk deden een belangrijk motief. Zo hadden respondenten het over het verbeteren van vaardigheden en het opdoen van ervaring.

Voor mij, zolang ik me kan ontwikkelen. Bijvoorbeeld, als ik in de toekomst graag, bijvoorbeeld, iets beter wil leren, maar ik heb helemaal geen ervaring daarmee. Ik kan heel veel leren met de boeken, maar vaak leer je veel meer van ervaring. Ik zou het niet erg vinden om een van de bedrijven of organisaties die ermee bezig zijn, om die te bellen en te zeggen “hee ik wil dit graag leren, mag ik even bij jullie kijken? Even meedoen, misschien als vrijwilliger”. (respondent 1)

Wat betreft het ontwikkelen van vaardigheden gaf een groot deel van de respondenten aan hun Nederlandse taalvaardigheden te willen verbeteren. Dit onderschreef respondent 2, voor wie het oefenen met de Nederlandse taal een belangrijke motivatie was. Toen door corona haar vrijwilligerswerk stop was gezet, vond zij het bovendien jammer dat haar spreekvaardigheden achteruit gingen.

Een vierde motivatie die vaak naar voren kwam was het opbouwen van sociaal kapitaal. Zo gaven meerdere respondenten aan dat ze via vrijwilligerswerk graag vrienden wilden maken, bijvoorbeeld met andere immigranten. Ook het ontmoeten van mensen met andere achtergronden of ervaringen dan zijzelf werd door meerdere respondenten besproken. Respondenten noemden daarnaast dat ze graag mensen om zich heen hebben zodat ze niet sociaal geïsoleerd raken. Zo beschreef respondent 7: “Als ik iets kan doen, waarom niet? Thuiszitten, dat is niet leuk. Want met thuis zitten... Ik ben met niemand, ik praat met niemand, ik ben alleen. Dat is niet leuk”. Meerdere respondenten legden daarbij uit dat een sociaal netwerk onder andere prettig is zodat zij aan dit netwerk vragen kunnen stellen als zij ergens tegenaan lopen, zoals respondent 2: “Ik heb op internet gezocht naar vrijwilligerswerk, één van de manieren om ook contact te maken. En als ik vrienden heb kan ik wel vragen over dingen en daarom heb ik vrijwilligerswerk gedaan”.

Tot slot beschreven enkele respondenten dat zij met vrijwilligerswerk zijn begonnen omdat zij tijd over hadden, bijvoorbeeld omdat zij (nog) geen betaalde baan hadden: “Ik heb al in [herkomstland] gewerkt en hier wil ik niet elke dag thuis blijven. Ik wil iets doen. En hier is het echt moeilijk voor mij. Nu [ik vrijwilligerswerk doe] is het al beter” (respondent 2).

Belemmeringen om vrijwilligerswerk te doen

De vaakst genoemde belemmering om vrijwilligerswerk te doen was corona. Dit ging vooral om respondenten die in het verleden al vrijwilligerswerk hadden gedaan, maar dat op het

moment van het interview niet konden voortzetten of starten. Een andere veelgenoemde belemmering was een gebrek aan tijd, waarover drie respondenten zeiden dat dit voor hen de voornaamste belemmering was. Dit kwam bij sommige respondenten door een voltijd baan of studie in combinatie met een gezin: “So I like volunteering. But it's just that every day from nine o'clock to five, I am committed in front of a computer and after that, you know, it's family time” (respondent 5). Bij andere respondenten zorgde juist de afwezigheid van een baan voor een gebrek aan tijd, aangezien zij zich in dat geval vaak eerst volledig wilden focussen op het vinden van betaald werk. Zo beschreef respondent 12 hoe belangrijk het vinden van een betaalde baan voor hem was, omdat hij meende dat dit vanuit zijn cultuur van hem werd verwacht: “That also comes from a cultural background, I would say. So back in [country of origin], (...) a man is supposed to be providing for the family, right? And here I am unemployed sitting in the Netherlands, right?”. Respondent 8 gaf bovendien aan dat het vinden van een betaalde baan belangrijk voor haar was, omdat ze graag geld wilde ontvangen voor werk dat ze verricht. Ze vond dit belangrijk omdat ze graag eigen geld tot haar beschikking wilde hebben om bijvoorbeeld iets voor haar kinderen te kunnen kopen.

Een andere belemmering die respondenten ervoeren was dat zij niet wisten hoe ze bij vrijwilligerswerk terecht zouden kunnen komen. Dit werd vooral door veel respondenten genoemd die nog nooit eerder vrijwilligerswerk (in Nederland) hadden gedaan maar hier wel interesse in hadden. Eén respondent gaf bijvoorbeeld aan dat ze niet wist waar te beginnen. Bovendien bleken zes van de zeven respondenten die vrijwilligerswerk deden, gevraagd te zijn voor hun vrijwilligersfunctie. Drie van deze zes respondenten hadden daarvoor aangegeven dat ze open stonden voor vrijwilligerswerk. Andere respondenten gaven aan enige activering of ondersteuning nodig te hebben om vrijwilligerswerk te gaan doen. Zo vertelde respondent 7 er zelf nooit aan gedacht te hebben, waarbij ze verklaarde dat dit misschien kwam omdat ze weinig mensen kende. Ook respondent 11 legde uit dat hij uit zichzelf niet met vrijwilligerswerk zou beginnen:

So let's say if at the end of this interview you asked me to volunteer for a certain activity, I would probably jump on it. But by my own volition, I would not do that. I need some external stimuli to get into something. (...) So if you are like me, you will need a push to volunteer. (respondent 11)

Twee van de zeven respondenten die vrijwilligerswerk deden gaven aan volledig op eigen initiatief gestart te zijn met vrijwilligerswerk.

Verder noemden meerdere respondenten die vrijwilligerswerk deden dat zij bij andere immigranten signaleerden dat zij soms geen vrijwilligerswerk durfden te doen omdat zij zich bijvoorbeeld schaamden om fouten te maken. De respondenten die hierover vertelden gaven daarbij allemaal aan hier zelf op het moment van het interview geen last van te hebben: “Veel mensen durven niet, ja. Als zij ook bang, of ja, omdat taal kan niet goed spreken, daarom zijn ze bang van “ja, misschien gaat die mij niet verstaan” of ja... Maar voor mij geen probleem” (respondent 7).

Tot slot bleek voor veel vrijwilligersfuncties enige beheersing van de Nederlandse of Engelse taal een voorwaarde. Veel respondenten die zelf vrijwilligerswerk deden kenden voorbeelden van immigranten die ook graag vrijwilligerswerk zouden willen doen maar dit om deze reden niet konden of wilden starten. Immigranten die deelnamen aan huidig onderzoek hadden dit zelf echter niet als belemmering ervaren.

De rol van ervaringsdeskundigen

Kenmerken van ervaringsdeskundigen

Meerdere ervaringsdeskundigen noemden dat een voordeel van hun ervaringsdeskundigheid is dat zij kunnen begrijpen waar immigranten tegenaan kunnen lopen als zij vrijwilligerswerk willen doen. Doordat ervaringsdeskundigen over hun eigen ervaringen kunnen vertellen noemde één respondent dat hun ondersteuning als eerlijk en oprecht kan worden ervaren: “But then when I share my experience, they know for sure that okay, this person has gone through my same experience three years ago, or five years ago, right. So it'll be more honest when they seek my opinion” (respondent 11). Meerdere respondenten noemden daarnaast dat ervaringsdeskundige immigranten vaak interculturele kennis en vaardigheden bezitten, waardoor zij bijvoorbeeld cultureel sensitief kunnen communiceren.

Vormgeven van ervaringsdeskundige ondersteuning

De manier waarop ervaringsdeskundigen andere immigranten kunnen activeren en ondersteunen richting vrijwilligerswerk was volgens de meeste respondenten voornamelijk door praktische tips te geven. Verder noemden veel ervaringsdeskundigen dat zij immigranten die nog geen vrijwilligerswerk deden hiertoe activeerden en ondersteunden door laagdrempelig en gelijkwaardig contact met ze te onderhouden. Meerdere respondenten noemden dat deze gelijkwaardigheid van belang is onder deelnemers, vrijwilligers en medewerkers. Eén respondent legde namelijk uit dat dit ervoor zorgde dat zij zich als

vrijwillige ervaringsdeskundige volwaardig medewerker voelde, waar zij vervolgens positief over kon vertellen aan immigranten die zij ondersteunde. Dit onderschreef ook respondent 1: “Het was meer over de erkenning dat je denkt “oké, hier ben ik, je wordt gezien en je bent nodig”. Dat vond ik heel prettig” (respondent 1). Daarnaast noemde een ervaringsdeskundige dat immigranten het waardeerden dat hun individuele ervaringen, kennis en ontwikkelmogelijkheden werden opgemerkt. Dit gelijkwaardige contact kunnen ervaringsdeskundigen bijvoorbeeld vormgeven door met immigranten mee te denken over de mogelijkheden wat betreft vrijwilligerswerk. Meerdere respondenten gaven hierbij aan dat het niet nodig is dat ervaringsdeskundigen alles al weten of zelf ook hebben ervaren. Ervaringsdeskundigen kunnen namelijk ook samen met immigranten op zoek gaan naar antwoorden en manieren om bij vrijwilligerswerk terecht te komen. Zo beschreef een ervaringsdeskundige:

They [immigrants] don't know sometimes how to start. Very complicated for them.

Yeah. So we make it easier for them. And yeah, it's, you know, it's like information for me and for them. And I had the same questions before. So I know how, what they need, what they exactly ask about. And yeah, sometimes I have question answers. But sometimes I don't have answers, but we seek for the answers together. (respondent 12)

Verder werd herhaaldelijk de functie van een ervaringsdeskundige als rolmodel genoemd. Respondenten beschreven dat ervaringsdeskundigen bijvoorbeeld hadden verteld waar ze vandaan kwamen en wat ze hadden meegemaakt. Tegelijkertijd konden ervaringsdeskundigen laten zien wat ze intussen hadden bereikt en hoe immigranten vergelijkbare stappen konden zetten. Eén respondent merkte daarbij op dat ervaringsdeskundigen zich ervan bewust moeten zijn dat andere immigranten verschillende ervaringen, motivaties en belemmeringen kunnen hebben dan zijzelf hebben gehad. Tot slot noemden sommige ervaringsdeskundige respondenten dat ondersteuning en activering ook vorm kan krijgen door andere immigranten een beetje te “pushen” om vrijwilligerswerk te gaan doen. Zo beschreef respondent 1 dat zij immigranten hielp te geloven in zichzelf, door met ze te bespreken wat ze al konden en waarom vrijwilligerswerk waarschijnlijk bij zou dragen aan wat ze wilden leren.

Bij bovengenoemde manieren om immigranten te ondersteunen en activeren richting vrijwilligerswerk werd door meerdere ervaringsdeskundige respondenten een kanttekening

genoemd. Zij gaven namelijk aan dat het altijd van belang is dat immigranten zelf vrijwilligerswerk willen doen, dat ze hierbij ondersteund willen worden en dat zij ook bereid zijn om actie te ondernemen.

Alleen met praten, kijk weet je, wij kunnen heel veel praten en over dromen en over wanneer je het zult doen. Maar zolang ze niet willen om een stap verder te doen, gaan ze nergens. En ik ben de moeder van niemand. (respondent 1)

Ook noemde respondent 3 het belang van respect en afstand indien immigranten (nog) geen behoefte hebben aan vrijwilligerswerk en/of hulp.

Indien ervaringsdeskundigen andere immigranten vrijwillig ondersteunen en activeren, noemde een professional uit een organisatie die veel met ervaringsdeskundigen werkt dat het belangrijk is dat ervaringsdeskundigen goed op de hoogte zijn van hun functie en bijbehorende grenzen. Op deze manier kan volgens deze professional worden voorkomen dat teveel wordt gevraagd van ervaringsdeskundigen. Aan de andere kant benoemden meerdere ervaringsdeskundigen dat zij bereid waren meer te doen voor andere immigranten dan binnen een specifieke vrijwilligersfunctie van ze werd verwacht. Zo gaf respondent 12 aan altijd te willen helpen als hierom wordt gevraagd: “And I never say ‘no, I’m not gonna help’. I do everything. (...) I always help and it comes good, you know?”. Tot slot beschreef de professional uit een organisatie die veel met ervaringsdeskundigen werkt dat goed gekeken moet worden naar de kennis, ervaringen, vaardigheden en interesses van individuele ervaringsdeskundigen en immigranten, zodat de ondersteuning en activering richting vrijwilligerswerk zo goed mogelijk aansluit.

Discussie

In dit onderzoek is onderzocht welke motivaties immigranten hebben om vrijwilligerswerk te doen en wat hen hiervan weerhoudt. Daarnaast is onderzocht hoe de activering en ondersteuning van immigranten richting vrijwilligerswerk door ervaringsdeskundigen vorm kan krijgen. Huidig onderzoek is uitgevoerd in opdracht van TDM, zodat activering en ondersteuning van immigranten en de rol die ervaringsdeskundigen daarbij kunnen spelen beter zullen aansluiten op de motivaties en belemmeringen van immigranten die deelnemen aan hun projecten.

Motivaties en belemmeringen

De resultaten tonen ten eerste dat anderen willen helpen één van de meest voorkomende motivaties is om vrijwilligerswerk te doen. Opvallend hieraan is dat wanneer het over immigranten gaat, veel motivaties uit voorgaand onderzoek gaan over het vergroten van het sociaal of menselijk kapitaal (bijv.: Guo, 2014; Wilson-Forsberg & Sethi, 2015), waarbij de motivatie om iets (terug) te doen voor een ander enkel door Manatschal (2015) en door Xie en Ross (2012) werd besproken. Zoals ook Weng en Lee (2016) beschreven ligt de nadruk in veel onderzoeken op de bijzondere positie van immigranten die vaak wordt gekenmerkt door “uitdagingen” en wat is “verloren tijdens het migratieproces” (Khvorostianov & Remennick, 2016). Vrijwilligerswerk door minderheidsgroepen wordt in lijn daarmee vooral beschreven als middel om verloren kapitaal terug te winnen (Handy & Greenspan, 2009) of ontbrekend bezit op te bouwen (Benenson & Stagg, 2016). Huidig onderzoek onderschrijft daarentegen in lijn met de redenering van Weng en Lee (2016) dat immigranten zich net als vrijwilligers zonder migratieachtergrond veelal onbaatzuchtig inzetten. Zowel de praktijk als de wetenschap zouden meer nadruk moeten leggen op deze positieve bijdrage.

Een andere veelgenoemde motivatie blijkt om bezig te kunnen zijn met iets wat immigranten daadwerkelijk leuk vinden, door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk te doen dat raakvlakken heeft met het werk dat immigranten verrichtten in het land van herkomst. Ook blijkt de mogelijkheid om zichzelf te ontwikkelen voor immigranten een motivatie, waarbij vooral het verbeteren van Nederlandse taalvaardigheden werd genoemd. Dit is in lijn met onderzoek door Khvorostianov en Remennick (2016), die vonden dat immigranten deze zelfactualisering vaak (nog) niet in een betaalde baan kunnen vinden. Deze resultaten laten aan de ene kant zien dat vrijwilligerswerk een oplossing kan zijn voor immigranten die binnen betaald werk (nog) niet de mogelijkheid hebben gevonden om te doen wat zij leuk vinden en om zich daar te ontwikkelen. Aan de andere kant tonen deze resultaten het risico dat getalenteerde (hoogopgeleide) immigranten een (te) lage arbeidsmarktpositie innemen, aangezien zij waardevolle werkzaamheden verrichten zonder hiervoor een geldelijke beloning te ontvangen (Damlakhi & Van de Sande, 2021). Om immigranten voor dit risico te beschermen, zouden vrijwilligerswerkorganisaties oog moeten hebben voor de talenten, expertise en wensen van immigranten, terwijl ze passende (doorstroom)mogelijkheden in betaald werk met ze bespreken (Wilson-Forsberg & Sethi, 2015).

Tot slot tonen de resultaten, evenals literatuur, dat het opbouwen van sociaal kapitaal een belangrijke motivatie is voor immigranten (Jaffe & Sasson, 2014). Zo gaven zij aan te willen starten met vrijwilligerswerk om sociale netwerken uit te breiden, waardoor zij bij

anderen terecht konden met eventuele vragen. Hoewel meerdere onderzoeken wezen op geloofsovertuigingen als motivatie om vrijwilligerswerk te doen (Qvist, 2018; Voicu & Şerban, 2012), blijkt dit in huidig onderzoek voor immigranten niet het geval. Een mogelijke verklaring voor dit verschil is dat voor huidig onderzoek vooral met immigranten is gesproken die betrokken zijn bij TDM, waardoor gesprekken over vrijwilligerswerk vaker gingen over functies binnen deze organisatie dan daarbuiten bij bijvoorbeeld een religieuze organisatie.

Wat betreft belemmeringen benoemden meerdere immigranten de maatregelen die golden om de uitbraak van COVID-19 te beperken, wat eveneens uit literatuur van negatieve invloed bleek op de mogelijkheden om fysiek vrijwilligerswerk te verrichten (Lachance, 2020). Daarnaast blijkt net als uit onderzoek door Xie en Ross (2012) een gebrek aan tijd een belangrijke belemmering, bijvoorbeeld omdat immigranten voltijd werkten, solliciteerden of studeerden, waarnaast zij voor hun gezin moesten zorgen. Hoewel het belangrijk is om te begrijpen dat sommige immigranten vanwege deze twee redenen geen mogelijkheid zien om vrijwilligerswerk te doen, zijn dit geen uitkomsten waar TDM door activering of ondersteuning op in kan spelen. Een belemmering waar TDM wel actie op kan ondernemen is dat sommige immigranten aangaven niet te weten hoe ze bij vrijwilligerswerk terecht konden komen, of wat en waar ze bij zouden kunnen dragen. Aanvullend valt op dat de meeste immigranten die vrijwilligerswerk deden hiervoor zijn gevraagd. Het lijkt er dan ook op dat de meeste immigranten niet uit zichzelf vrijwilligerswerk gaan doen als ze nog niet in aanraking zijn gekomen met een organisatie waar ze dit zouden kunnen doen en waar duidelijk wordt gemaakt wat ze kunnen bijdragen. Dit is in lijn met eerder onderzoek van Carabain en Bekkers (2011), dat aantoonde dat het actief vragen van immigranten om een specifieke vrijwilligersfunctie te bekleden een groot positief effect heeft op het aantal vrijwilligers. Uit huidig onderzoek blijkt bovendien dat vrijwel alle immigranten zich graag vrijwillig in zouden willen zetten indien het praktisch qua coronamaatregelen en beschikbare tijd mogelijk is. Dit impliceert dat activering en ondersteuning zich niet zou moeten richten op het intrinsiek motiveren van immigranten, maar op het verduidelijken van de weg richting vrijwilligerswerk door hen hier actief voor te vragen.

Ondersteuning door ervaringsdeskundigen

De resultaten van huidig onderzoek tonen de waarde van ervaringsdeskundigen bij de ondersteuning en activering van immigranten richting vrijwilligerswerk. Uit voorgaand onderzoek bleken ervaringsdeskundigen reeds waardevolle ondersteuners te kunnen zijn binnen de gezondheidszorg (Castro et al., 2019), voor doelgroepen zoals jongeren met een migratieachtergrond (Oberoi, 2016; Vickers et al., 2017), indien immigranten een nieuwe taal

wilden leren (Balyasnikova, 2020) en binnen *community-based* interventies voor vluchtelingen (Paloma et al., 2020). Echter, nog niet eerder is hun rol binnen de ondersteuning en activering richting vrijwilligerswerk onderzocht. Uit deze studie blijken ervaringsdeskundigen ook hier van waarde omdat zij de situatie van immigranten die (nog) geen vrijwilligerswerk doen begrijpen en omdat zij vaak interculturele kennis en vaardigheden bezitten, die nodig zijn om immigranten bij vrijwilligerswerk te betrekken (Hobbs, 2007; Lee et al., 2018). Bovendien blijken ervaringsdeskundigen prettig laagdrempelig en gelijkwaardig contact te faciliteren, doordat zij bijvoorbeeld met immigranten mee kunnen denken over hun mogelijkheden wat betreft vrijwilligerswerk. Uit de resultaten blijkt daarnaast dat immigranten het waarderen als hun kwaliteiten gezien en erkend worden door ervaringsdeskundigen. Heimo en anderen (2020) vonden daarbij dat het erkennen van de (ervarings)kennis van immigranten bijdraagt aan hun empowerment. Uit onderzoek van Traeger en Alfes (2019) bleek bovendien dat empowerment de betrokkenheid bij vrijwilligerswerk kan vergroten. De combinatie van uitkomsten uit huidig en voorgaand onderzoek (Heimo et al., 2020; Traeger & Alfes, 2019) wijst er dan ook op dat activering en ondersteuning door ervaringsdeskundigen kan bijdragen aan het verminderen van het onbenut vrijwilligerspotentieel onder immigranten.

Uit huidig onderzoek blijkt verder dat het onduidelijk is of de ondersteuning en activering van immigranten richting vrijwilligerswerk door ervaringsdeskundigen strakke grenzen moet kennen. Het is opvallend dat enerzijds een professional die veel met ervaringsdeskundigen werkt aangaf dat het bewaken van de grenzen aan een vrijwilligersfunctie als ervaringsdeskundige belangrijk is, terwijl meerdere ervaringsdeskundigen anderzijds noemden dat zij immigranten altijd willen helpen als zij hierom vragen. Mogelijk kunnen deze diverse opvattingen verklaard worden door cultuur, aangezien bleek dat culturele groepen verschillende houdingen en sociale normen aannemen ten opzichte van vrijwilligerswerk (Randle & Dolnicar, 2009). Dit impliceert dat met ervaringsdeskundigen moet worden afgestemd welke grenzen aan hun vrijwilligersfunctie gehanteerd moeten worden, die passen bij de houding en sociale normen die zij kennen vanuit hun cultuur.

Limitaties

Een eerste limitatie van huidig onderzoek is de taalbarrière tussen de onderzoeker en respondenten met beperkte Nederlandse taalvaardigheden. Zo bleek het vooral voor immigranten die zelf (nog) geen ervaring met ervaringsdeskundigheid hadden, moeilijk om hier hypothetisch over te praten. De taalbarrière bleek ook bij andere vragen voor sommige

respondenten een belemmering, waarbij met name bij de groep immigranten zonder ervaring met vrijwilligerswerk moeite had om zich in het Nederlands of Engels uit te drukken. Een tweede limitatie is dat huidig onderzoek gebruik heeft gemaakt van een gemakssteekproef, waardoor het waarschijnlijk is dat de respondenten, die allemaal bij TDM betrokken waren en die persoonlijk door de onderzoeker zijn benaderd, geen representatie zijn van alle Utrechtse immigranten. Ten derde is binnen dit onderzoek vanwege de kleine steekproef geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende participerende immigranten wat betreft afkomst, duur van verblijf in Nederland en de reden van migratie. Hierdoor is onduidelijk welke verschillen binnen de heterogene groep immigranten invloed hebben op bijvoorbeeld hun motivaties en belemmeringen om vrijwilligerswerk te doen.

Implicaties voor de praktijk

Het is aan te bevelen dat organisaties zoals TDM gebruikmaken van onbenut vrijwilligerspotentieel door immigranten actief te vragen voor vrijwilligersfuncties. Hierbij is het wenselijk dat TDM aandacht heeft voor de kwaliteiten die immigranten te bieden hebben, in plaats van vrijwilligerswerk enkel als manier te zien waarmee zij verloren kapitaal kunnen opbouwen. Verder blijken ervaringsdeskundigen waardevol om immigranten te activeren en ondersteunen richting vrijwilligerswerk, wat impliceert dat TDM meer ervaringsdeskundigen in zou moeten zetten om dit te bewerkstelligen. Het is hierbij aan te bevelen dat sprake is van gelijkwaardigheid tussen zowel immigranten die (nog) geen vrijwilligerswerk doen, immigranten die zich vrijwillig inzetten als ervaringsdeskundige en overige vrijwilligers en werknemers. Bovendien blijkt het van belang dat ervaringsdeskundigen de kwaliteiten van immigranten opmerken en erkennen. Dit draagt namelijk mogelijk bij aan de empowerment van immigranten (Heimo et al., 2020), wat hun betrokkenheid bij vrijwilligerswerk kan vergroten (Traeger & Alfes, 2019).

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

In verband met de beperkte Nederlandse en Engelse taalvaardigheden van immigranten die geen ervaring hebben met vrijwilligerswerk, zou vervolgonderzoek de motivaties en belemmeringen van deze immigranten verdiepend kunnen onderzoeken door bijvoorbeeld een tolk in te schakelen, om zo zekerder te zijn van de validiteit van hun antwoorden. Verder is het wenselijk dat vervolgonderzoek gebruikmaakt van een representatieve steekproef, wat de generaliseerbaarheid van de uitkomsten ten goede komt. Ook het koppelen van de resultaten aan individuele verschillen wat betreft afkomst, duur van verblijf in Nederland en de reden van migratie is aan te raden, zodat duidelijk wordt welke rol individuele verschilfactoren spelen. Vervolgonderzoek zou zich tot slot kunnen richten op

de grenzen van de inzet van vrijwillige ervaringsdeskundigen, gezien de contrasterende uitkomsten uit huidig onderzoek van enerzijds een professional die werkt met ervaringsdeskundigen en anderzijds enkele ervaringsdeskundige vrijwilligers.

Conclusie

Veel immigranten blijken welwillend tegenover vrijwilligerswerk te staan. De belangrijkste motivaties blijken anderen te willen helpen, de mogelijkheid om te doen wat ze leuk vinden en zichzelf te ontwikkelen, en het vergroten van hun sociaal kapitaal. Sommige immigranten ervoeren praktische belemmeringen om vrijwilligerswerk te doen zoals coronamaatregelen en een gebrek aan tijd. Andere immigranten wisten niet waar of wat zij vrijwillig bij zouden kunnen dragen, maar zouden dit wel graag willen doen. Het actief vragen van immigranten voor vrijwilligersfuncties is een mogelijke oplossing voor dit onbenut vrijwilligerspotentieel. Bovendien blijken ervaringsdeskundigen gezien hun interculturele kennis en -vaardigheden geschikt om immigranten te ondersteunen en activeren richting vrijwilligerswerk. Binnen deze ondersteuning blijkt het van belang dat zij uitgaan van gelijkwaardigheid, waarbij zij aandacht hebben voor de kwaliteiten van immigranten. Op deze manier ervaren immigranten dat zij gezien en erkend worden. Daarnaast kunnen ervaringsdeskundigen met immigranten meedenken over vrijwilligerswerkmogelijkheden. Concluderend lijken immigranten geholpen bij ervaringsdeskundigen die hun kwaliteiten opmerken en op een cultureel sensitieve manier met immigranten meedenken over hun vrijwilligerswerkmogelijkheden, terwijl zij hen actief vragen voor specifieke vrijwilligersfuncties. Op die manier zal het onbenut vrijwilligerspotentieel onder immigranten worden verkleind, waar zowel de maatschappij als immigranten voordelen aan ontleen.

Literatuur

- Aleksynska, M. (2011). Civic participation of immigrants in Europe: Assimilation, origin, and destination country effects. *European Journal of Political Economy*, 27(3), 566–585.
<https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2010.12.004>
- Baarda, B., & Loonstra, A. (2020). *Basisboek interviewen: Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Noordhoff.
- Baillergeau, E., & Duyvendak, J. W. (2016). Experiential knowledge as a resource for coping with uncertainty: Evidence and examples from the Netherlands. *Health, Risk & Society*, 18(7–8), 407–426. <https://doi.org/10.1080/13698575.2016.1269878>
- Balyasnikova, N. (2020). An insider view: Understanding volunteers' experiences within a peer-to-peer language learning program in Vancouver's downtown eastside. *BC TEAL Journal*, 5(1), 75–90. <https://doi.org/10.14288/bctj.v5i1.314>
- Becker, G. S. (1964). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education* (3e ed.). The University of Chicago Press.
- Bekkers, R., Gouwenberg, B., & Schuyt, T. (2020). *Publicatie Geven in Nederland 2020*. Centrum voor Filantropische Studies. <https://www.gevenin nederland.nl/publicatie-geven-in-nederland-2020/>
- Benenson, J., & Stagg, A. (2016). An asset-based approach to volunteering: Exploring benefits for low-income volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 45(1), 131-149.
<https://doi.org/10.1177/0899764015604739>
- Boeije, H. R. (2004). And then there were three: Self-presentational styles and the presence of the partner as a third person in the interview. *Field Methods*, 16(1), 3–22.
<https://doi.org/10.1177/1525822X03259228>
- Boeije, H. R. (2010). *Analysis in Qualitative Research*. Sage.
- Bovenberg, F., Wilrycx, G., Bähler, M., & Francken, G. (2011). Inzetten van ervaringsdeskundigheid: Pleidooi voor meer ervaringsdeskundigen in topfuncties. *Tijdschrift*

voor *Rehabilitatie*, 1, 45-54. <https://www.venvn-spv.nl/pdfs/vakblad/sppdf/sp97/sp97-hoofd03.pdf>

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Cao, Q., Dabelko-Schoeny, H. I., White, K., Maleku, A., & Sheldon, M. (2021). I wanna help, but my hands can be a little tied: The challenges and benefits of formal volunteering among low-income diverse older adults. *Journal of Gerontological Social Work*, 64(4), 388–404. <https://doi.org/10.1080/01634372.2021.1897723>

Carabain, C. L., & Bekkers, R. (2011). Religious and secular volunteering: A comparison between immigrants and non-immigrants in the Netherlands. *Voluntary Sector Review*, 2(1), 23–41. <https://doi.org/10.1332/204080511X560602>

Carrillo Álvarez, E., & Riera Romani, J. (2017). Measuring social capital: Further insights. *Gaceta Sanitaria*, 31, 57–61. <https://doi.org/10.1016/j.gaceta.2016.09.002>

Castro, E. M., Van Regenmortel, T., Sermeus, W., & Vanhaecht, K. (2019). Patients' experiential knowledge and expertise in health care: A hybrid concept analysis. *Social Theory & Health*, 17(3), 307–330. <https://doi.org/10.1057/s41285-018-0081-6>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020). *Jaarrapport Integratie 2020*. <https://longreads.cbs.nl/integratie-2020/>

Clary, E. G., Snyder, M., & Stukas, A. A. (1996). Volunteers' motivations: Findings from a national survey. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25(4), 485–505. <https://doi.org/10.1177/0899764096254006>

Cnaan, R. A., Handy, F., & Wadsworth, M. (1996). Defining who is a volunteer: Conceptual and empirical considerations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25(3), 364–383. <https://doi.org/10.1177/0899764096253006>

- Damlakhi, R., & Van de Sande, E. (2021, January 3). *Opinie: Mooie vrijwilligerscultuur nekt nieuwe Nederlanders*. *De Volkskrant*. <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-mooie-vrijwilligerscultuur-nekt-nieuwe-nederlanders~ba33d474/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Dudley, L. (2007). Integrating volunteering into the adult immigrant second language experience. *The Canadian Modern Language Review*, 63(4), 539–561. <https://doi.org/10.3138/cmlr.63.4.539>
- Garavan, T. N., Morley, M., Gunnigle, P., & Collins, E. (2001). Human capital accumulation: The role of human resource development. *Journal of European Industrial Training*, 25(2/3/4), 48–68. <https://doi.org/10.1108/EUM0000000005437>
- Greenspan, I., Walk, M., & Handy, F. (2018). Immigrant integration through volunteering: The importance of contextual factors. *Journal of Social Policy*, 47(4), 803–825. <http://dx.doi.org/10.1017/S0047279418000211>
- Guo, S. (2014). Immigrants as active citizens: Exploring the volunteering experience of Chinese immigrants in Vancouver. *Globalisation, Societies and Education*, 12(1), 51–70. <https://doi.org/10.1080/14767724.2013.858527>
- Handy, F., & Greenspan, I. (2009). Immigrant volunteering: A stepping stone to integration? *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 38(6), 956–982. <https://doi.org/10.1177/0899764008324455>
- Heimo, S., Tapanila, K., Ojapelto, A., & Heikkinen, A. (2020). The potential of peer guidance to empower migrants for employment. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 11(3), 335–348. <https://doi.org/10.3384/rela.2000-7426.ojs1685>
- Hobbs, B., B. (2007). Culturally responsive practice: The key to engaging Latinos as adult volunteers. *The International Journal of Volunteer Administration*, 14(6). https://www.ijova.org/docs/IJOVA_VOL24_NO6_Hobbs.pdf

- Huot, S., Cao, A., Kim, J., Shajari, M., & Zimonjic, T. (2020). The power of language: Exploring the relationship between linguistic capital and occupation for immigrants to Canada. *Journal of Occupational Science*, 27(1), 95–106. <https://doi.org/10.1080/14427591.2018.1534136>
- Hustinx, L., Cnaan, R. A., & Handy, F. (2010). Navigating theories of volunteering: A hybrid map for a complex phenomenon. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 40(4), 410–434. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.2010.00439.x>
- Jaffe, E., & Sasson, U. (2014). First generation immigrant adolescents' motives to volunteer. *Modern Management: Science & Engineering*, 2(1), 10-18. <https://core.ac.uk/download/pdf/268084765.pdf>
- Jensen, L. A. (2008). Immigrants' cultural identities as sources of civic engagement. *Applied Developmental Science*, 12(2), 74–83. <https://doi.org/10.1080/10888690801997069>
- Khvorostianov, N., & Remennick, L., (2016). 'By helping others, we helped ourselves:' Volunteering and social integration of ex-soviet immigrants in Israel. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 28, 335-357. <https://doi.org/10.1007/s11266-016-9745-9>
- Lachance, E. L. (2020). COVID-19 and its impact on volunteering: Moving towards virtual volunteering. *Leisure Sciences*, 43(1–2), 104–110. <https://doi.org/10.1080/01490400.2020.1773990>
- Lee, S. H., Johnson, K. J., & Lyu, J. (2018). Volunteering among first-generation Asian ethnic groups residing in California. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 33(4), 369–385. <https://doi.org/10.1007/s10823-018-9358-4>
- Liu, X., Cook, G., & Cattan, M. (2017). Support networks for Chinese older immigrants accessing English health and social care services: The concept of bridge people. *Health & Social Care in the Community*, 25(2), 667–677. <https://doi.org/10.1111/hsc.12357>

- Manatschal, A. (2015). Reciprocity as a trigger of social cooperation in contemporary immigration societies? *Acta Sociologica*, 58(3), 233–248. <https://doi.org/10.1177/0001699315579923>
- Maslow, A. H. (1987). *Motivation and personality* (3e ed.). Pearson Education.
- Oberoi, A. K. (2016). Mentoring for first-generation immigrant and refugee youth. *National Mentoring Resource Center*.
http://nationalmentoringresourcecenter.org/images/PDF/ImmigrantRefugeeYouth_Population_Review.pdf
- Paloma, V., de la Morena, I., Sladkova, J., & López-Torres, C. (2020). A peer support and peer mentoring approach to enhancing resilience and empowerment among refugees settled in southern Spain. *Journal of Community Psychology*, 48(5), 1438–1451.
<https://doi.org/10.1002/jcop.22338>
- Putnam, R. D. (2007). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137–174. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x>
- Qvist, H.-P. Y. (2018). Secular and religious volunteering among immigrants and natives in Denmark. *Acta Sociologica*, 61(2), 202–218. <https://doi.org/10.1177/0001699317717320>
- Randle, M., & Dolnicar, S. (2009). Does cultural background affect volunteering behavior? *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 21(2), 225–247.
<https://doi.org/10.1080/10495140802529649>
- Reichertz, J. (2014). Induction, deduction, abduction. In U. Flick (Red.), *The SAGE handbook of qualitative data analysis* (pp. 123-135). SAGE.
- Rijksoverheid. (2020, juli 2). *Nieuwe Wet inburgering* [Nieuwsbericht]. Ministerie van Algemene Zaken. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/07/02/nieuwe-wet-inburgering-aangenomen>

- Ruiter, S., & De Graaf, N. D. (2006). National context, religiosity, and volunteering: Results from 53 countries. *American Sociological Review*, 71(2), 191-210.
<https://www.jstor.org/stable/30038985>
- Schugurensky, D., & Slade, B. L. (2008). 'Can volunteer work help me get a job in my field?': On learning, immigration and labour markets. In D. W. Livingstone (Red.), *The future of Lifelong Learning and Work* (pp. 263-274). Sense Publishers.
https://doi.org/10.1163/9789087904012_026
- Sinha, J. W., Greenspan, I., & Handy, F. (2011). Volunteering and civic participation among immigrant members of ethnic congregations: Complementary NOT competitive. *Journal of Civil Society*, 7(1), 23–40. <https://doi.org/10.1080/17448689.2011.553409>
- Slootjes, J., & Kampen, T. (2017). 'Is my volunteer job not real work?' The experiences of migrant women with finding employment through volunteer work. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 28(5), 1900–1921. <https://doi.org/10.1007/s11266-017-9885-6>
- Stewart, M., Simich, L., Shizha, E., Makumbe, K., & Makwarimba, E. (2012). Supporting African refugees in Canada: Insights from a support intervention. *Health & Social Care in the Community*, 20(5), 516–527. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2524.2012.01069.x>
- Stock, I. (2019). Buddy schemes between refugees and volunteers in Germany: Transformative potential in an unequal relationship? *Social Inclusion*, 7(2), 128–138.
<https://doi.org/10.17645/si.v7i2.2041>
- Sweetland, S. R. (1996). Human capital theory: Foundations of a field of inquiry. *Review of Educational Research*, 66(3), 341–359. <https://doi.org/10.2307/1170527>
- Taal Doet Meer. (2020). *Meerjarenplan 2020-2025*. <https://www.taaldoetmeer.nl/wordpress2/wp-content/uploads/2020/06/2020-06-25-meerjarenplan-Taal-Doet-Meer-2020-2025.pdf>

- Torres, S., & Serrat, R. (2019). Older migrants' civic participation: A topic in need of attention. *Journal of Aging Studies*, 50, 100790. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2019.100790>
- Traeger, C., & Alfes, K. (2019). High-performance human resource practices and volunteer engagement: The role of empowerment and organizational identification. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 30(5), 1022–1035. <https://doi.org/10.1007/s11266-019-00135-2>
- Van Dale. (z.d.). Immigrant. In *Van Dale Online*. Geraadpleegd op 20 maart 2020, van <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/immigrant#.YNA77WgzaUk>
- Van den Enden, T., Booiijink, M., & Keuzenkamp, S. (2019). *De effectiviteit van de PiëzoMethodiek*. Movisie. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2019-03/Eindrapportage-De-effectiviteit-van-de-Pi%C3%ABzoMethodiek.pdf>
- Van der Werff, S., Biesenbeek, C., Zwetsloot, J. (2018). *De positie op de arbeidsmarkt van verschillende groepen personen met een niet-westerse migratieachtergrond*. SEO Economisch Onderzoek. https://25cjk227xfsu3mkyfg1m9xb7-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2020/04/2018-31_De_positie_op_de_arbeidsmarkt_van_personen_met_een_niet_westerse....pdf
- Vickers, M., McCarthy, F., & Zammit, K. (2017). Peer mentoring and intercultural understanding: Support for refugee-background and immigrant students beginning university study. *International Journal of Intercultural Relations*, 60, 198–209. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2017.04.015>
- Voicu, B. (2014). Participative immigrants or participative cultures? The importance of cultural heritage in determining involvement in associations. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 25(3), 612-635. <https://doi.org/10.1007/s11266-013-9355-8>

Voicu, B., & Şerban, M. (2012). Immigrant involvement in voluntary associations in Europe.

Journal of Ethnic and Migration Studies, 38(10), 1569–1587.

<https://doi.org/10.1080/1369183X.2012.711046>

Wang, L., & Handy, F. (2014). Religious and secular voluntary participation by immigrants in

Canada: How trust and social networks affect decision to participate. *VOLUNTAS:*

International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, 25(6), 1559–1582.

<https://doi.org/10.1007/s11266-013-9428-8>

Weng, S. S., & Lee, J. S. (2016). Why do immigrants and refugees give back to their communities and what can we learn from their civic engagement? *VOLUNTAS: International Journal of*

Voluntary and Nonprofit Organizations, 27(2), 509–524. [https://doi.org/10.1007/s11266-015-](https://doi.org/10.1007/s11266-015-9636-5)

[9636-5](https://doi.org/10.1007/s11266-015-9636-5)

Wilson-Forsberg, S., & Sethi, B. (2015). The volunteering dogma and canadian work experience:

Do recent immigrants volunteer voluntarily? *Canadian Ethnic Studies*, 47(3), 91–110.

<https://doi.org/10.1353/ces.2015.0034>

Xie, J., & Ross, A. (2012). The volunteer experience of Chinese immigrants in Canada. *Health*

Sciences, 29(2). https://www.ijova.org/docs/IJOVA_VOL29_NO2_FULL.pdf

Dankbetuigingen

Tijdens een intensieve periode van meer dan een half jaar heb ik mij beziggehouden met vrijwilligerswerk door immigranten. Niet alleen heb ik als stagiaire bij Taal Doet Meer uit de eerste hand mogen ervaren hoe dit in de praktijk wordt vormgegeven, maar ook heb ik hier een scriptie over mogen schrijven. Ik heb hierbij hulp gehad van meerdere mensen, die ik graag wil bedanken.

Ten eerste wil ik graag mijn scriptiebegeleider Elma Blom bedanken. Haar scherpe feedback en kritische vragen hielpen mij steeds een stap verder. Ik heb bovendien veel vertrouwen van haar ervaren, wat ik erg fijn vond.

Ten tweede ben ik mijn begeleiders bij Taal Doet Meer erg dankbaar. Tijdens de startfase heb ik prettige gesprekken met Merlijn Slothouber gevoerd over vrijwilligerswerk door immigranten. Zij heeft mij wegwijs gemaakt binnen het onderwerp en heeft mij nuttige tips gegeven wat betreft artikelen die ik kon lezen en personen die mij verder konden helpen. Haar bevlogenheid met het onderwerp heeft mij bovendien laten inzien dat mijn onderzoek TDM echt zou helpen, wat mijn motivatie om met het onderwerp aan de slag te gaan heeft vergroot. Verder ben ik erg blij met de begeleiding van Dirkje van den Berg. Zo heb ik veel steun van haar ervaren doordat zij altijd met mij mee wilde denken als ik ergens over twijfelde. Ze was erg betrokken bij de voortgang van zowel mijn stage, scriptie als persoonlijke ontwikkeling, waardoor ik nooit het gevoel had dat ik er alleen voor stond. Mijn dank gaat daarnaast uit naar Roy Kreeftmeijer, vanwege zijn directe vertrouwen in de waarde van mijn scriptie en zijn enthousiasme om met de uitkomsten aan de slag te gaan.

Naast deze begeleiders wil ik ook graag alle respondenten bedanken voor hun waardevolle inbreng. Zij hebben vele persoonlijke verhalen met mij willen delen en deden er alles aan om er zeker van te zijn dat ik hun situatie en antwoorden volledig kon begrijpen. Sommigen hebben mij zelfs bij hen thuis ontvangen, wat ik heel bijzonder vond. Ieder verhaal was op zijn eigen manier waardevol. Ik hoop dat alle respondenten zich kunnen vinden in de uitkomsten van deze scriptie.

Verder ben ik dankbaar voor de feedback en frisse blik van Job van der Stoel, Jeroen Redeker, Martine Bleeker en Ilse Berentsen tijdens de laatste fase. Tot slot wil ik hen ook bedanken voor hun steun en bemoedigende woorden, die mij hebben geholpen deze scriptie tot een goed einde te brengen.

Bijlage A

Topiclijst immigranten

Achtergrondinformatie

Land van herkomst; Aantal jaar in Nederland; Religie

Vrijwilligerswerk

- Doet u vrijwilligerswerk?
 - o Wat doet u voor vrijwilligerswerk? Waar / binnen welk project (van TDM)?
- Heeft u vroeger (ander) vrijwilligerswerk gedaan?
 - o Wat deed u voor vrijwilligerswerk? Waar / binnen welk project (van TDM)?

Motivaties en belemmeringen.

- Waarom bent u (n)ooit begonnen met vrijwilligerswerk?
- Waarom doet u nu (geen) vrijwilligerswerk (meer)?
- Wat was voor u de belangrijkste motivatie om (geen) vrijwilligerswerk te doen?
- Welke andere motivaties had u om (geen) vrijwilligerswerk te gaan doen?

- Welke belemmeringen om vrijwilligerswerk te doen heeft u ervaren?
- Wat is volgens u de grootste belemmering voor immigranten om vrijwilligerswerk te doen? Heeft u dit zelf ook ervaren?

- Wat heeft u nodig om vrijwilligerswerk te kunnen doen?
 - o Sociaal netwerk? Vaardigheden? Kennis? Ervaring? Tijd?
- Waren deze benodigdheden bij uzelf aanwezig voordat u vrijwilligerswerk ging doen? Wat voor invloed had dat op uw keuze om vrijwilligerswerk te gaan doen?

Indien vrijwilligerswerk:

- Hoe bent u bij uw vrijwilligerswerk terecht gekomen?
- Wanneer bent u begonnen met vrijwilligerswerk?
 - o Hoe ging dat? Wie en/of wat zorgde ervoor dat u besloot om te beginnen met vrijwilligerswerk?

Indien niet ter sprake gekomen:

Social capital.

- Welke rol speelde een sociaal netwerk bij uw keuze om vrijwilligerswerk te doen?
- Was (het opbouwen van) een sociaal netwerk voor u een motivatie of belemmering om vrijwilligerswerk te gaan doen?

Human capital.

- Welke rol speelde (een gebrek aan) vaardigheden, kennis en ervaringen bij uw keuze om vrijwilligerswerk te gaan doen?
- Was (het opbouwen van) vaardigheden, kennis en ervaringen voor u een motivatie of belemmering om vrijwilligerswerk te gaan doen?

Overige motieven en belemmeringen.

- Welke rol speelde cultuur bij uw keuze om vrijwilligerswerk te doen?
- Welke rol speelde het geloof bij uw keuze om vrijwilligerswerk te doen?

Ondersteuning

- Heeft u ondersteuning gekregen in de aanloop naar uw vrijwilligerswerk?
 - o Van wie heeft u ondersteuning gekregen?
 - o Op welke manier bent u ondersteund?
 - o Hoe heeft u dat ervaren?
- In hoeverre is het volgens u van belang dat een ondersteuner en een immigrant...
 - o Dezelfde achtergrond en/of ervaring hebben?
 - o Zich gelijkwaardig voelen? / Weinig hiërarchie ervaren?
 - o Wederzijds van elkaar leren?
- Op welke manier heeft dat volgens u invloed op de ervaring en kwaliteit van de ondersteuning?

Ervaringsdeskundigheid.

Ervaringsdeskundigen zijn immigranten die zich in een vergelijkbare situatie hebben bevonden als waar degene die zij ondersteunen in zit, en deze ervaring gebruiken om hen te helpen. (Men spreekt van ervaringsdeskundigheid indien mensen emotionele, sociale of praktische hulp bieden en hun eigen kennis en ervaringen inzetten om personen met vergelijkbare kenmerken/ervaringen te helpen)

Indien onduidelijk, voorbeeld bespreken: Iemand is vanuit een ander land naar Nederland gekomen. Hij of zij doet nu vrijwilligerswerk. Omdat zij weet wat ze moeilijk en (on)prettig vond aan de weg naar vrijwilligerswerk, ondersteunt ze nu andere immigranten. Ze gebruikt haar ervaringen en kennis om anderen te helpen die nu misschien vrijwilligerswerk willen doen.

- Wat vindt u van ondersteuning door ervaringsdeskundigen?
- Welke voordelen kan dit volgens u hebben?
- Welke nadelen kan dit volgens u hebben?
- Heeft u zelf ondersteuning gekregen van een ervaringsdeskundige in de aanloop naar uw vrijwilligerswerk?
 - o Op welke manier zette deze ervaringsdeskundige zijn/haar ervaring in? Wat vond u daarvan?

Als ervaringsdeskundigen ondersteuning geven aan immigranten...

- Hoe moet deze ondersteuning er dan uit zien?
- Waar moeten ervaringsdeskundigen dan op letten?
- Wat moeten zij vooral *wel* doen? Wat moeten zij vooral *niet* doen?

Indien de respondent zelf ervaringsdeskundige ondersteuner is:

- Waarom zou u uzelf kenmerken als ervaringsdeskundige?
- Welke ervaring zet u in om andere immigranten te helpen?
- Op welke manier doet u dat? Waarom?

Bijlage B**Topiclijst professional uit een organisatie die veel met ervaringsdeskundigen werkt*****Achtergrondinformatie***

- Wat is uw functie/rol binnen uw organisatie?
- Welke ervaring heeft u opgedaan met immigranten die vrijwilligerswerk doen als ervaringsdeskundige?

Visie op de inzet van vrijwillige ervaringsdeskundige immigranten als ondersteuners

In dit onderzoek worden met ervaringsdeskundigen immigranten bedoeld die emotionele, sociale of praktische hulp bieden, waarbij ze hun eigen kennis en ervaringen inzetten om andere immigranten te helpen.

- Welke voordelen kan ondersteuning door ervaringsdeskundigen volgens u hebben?
- Welke nadelen kan ondersteuning door ervaringsdeskundigen volgens u hebben?
- In hoeverre is het volgens u van belang dat een ondersteuner en een immigrant...
 - o Dezelfde achtergrond en/of ervaring hebben?
 - o Zich gelijkwaardig voelen? / Weinig hiërarchie ervaren?
 - o Wederzijds van elkaar leren?
- Op welke manier heeft dat volgens u invloed op de ervaring en kwaliteit van de ondersteuning?

- Hoe ziet de ondersteuning van immigranten richting vrijwilligerswerk er binnen uw organisatie uit?
- Op welke manier zetten ervaringsdeskundigen hun ervaringen in om andere immigranten te ondersteunen en activeren richting vrijwilligerswerk?
 - o Wat werkt volgens u goed?
 - o Wat werkt volgens u minder goed/niet?
 - o Hoe kan de ondersteuning en activering door ervaringsdeskundigen volgens u het beste vormkrijgen?